

היום נלמד בעזרת ה':

יבמות דף כג

(המשך מעמוד קודם)

למדנו אתמול: הבא על אחותו והיא בת אשת אביו, לדעת רבנן חייב גם משום 'אחותו' וגם משום 'בת אשת אביו', ולדעת רבי יוסי ברבי יהודה חייב רק משום אחותו. נחלקו רבנן ורבי יוסי בפירוש הפסוקים א. "עָרוֹת אַחוֹתָי בַת אָבִיךָ אוּ בַת אִמְךָ מוֹלֶדֶת בֵּית אוּ מוֹלֶדֶת חוּץ לֹא תִגְלֶה עִרְוָתָן" (פסוק זה מדבר בין מנישואין בין מאונס). ב. "עָרוֹת בַּת אִשְׁתְּ אָבִיךָ מוֹלֶדֶת אָבִיךָ אַחוֹתָי הוּא לֹא תִגְלֶה עִרְוָתָהּ" (פסוק זה מדבר על נישואין). לדעת רבנן הפסוק השני מלמד שעובר גם על 'בת אשת אביו', אבל לדעת רבי יוסי עובר רק על אחותו כי נאמר שם 'אַחוֹתָי הוּא'.

ורבי יוסי ברבי יהודה האי בת אשת אביו: לדעת רבי יוסי הפסוק השני מיותר לכאורה? והתשובה שהוא מלמד שביתו של אביו מנישואין עם שפחה או גויה אינם אסורים באיסור 'אחותך', כי דוקא 'בַּת אִשְׁתְּ אָבִיךָ' נאסרה ואין אישות בגויים. ואימא פרט לאחות מאנוסה: אולי 'אשת' ממעט בת שנולדה לאביו מאונס שאינה 'אחותך'?

דברא רמי: נאמר 'עָרוֹת בַּת בְּנֵךְ אוּ בַת בְּתוּךָ לֹא תִגְלֶה' משמע שדוקא נכדה שלך אסורה, אבל נכדה של אשתך (מנישואין קודמים) מותרת. אך נאמר במפורש 'עָרוֹת אִשָּׁה וּבְתוּתָהּ לֹא תִגְלֶה אֶת בַּת בְּנֵהּ וְאֶת בַּת בְּתוּתָהּ לֹא תִקַּח?' והתשובה היא שנכדה של אשתך אסורה ('ערות אישה') אבל נכדה של אנוסתך מותרת.

ובכל אופן הפסוק קורא לילדים שנולדו מהאונס 'בנך' ו'בתך', ואם כן הבת נחשבת גם כ'אחות' (של בן נוסף מנישואין אחרים).

ואימא פרט לחייבי לאוין: אולי 'אשת' ממעט בת שנולדה לאביו מנישואין עם ממזרת, שהבת שנולה ממנה אינה 'אחותך'? והתשובה היא שמכיון שממזרת מתקדשת בקידושין היא נחשבת ל'אשת אביו'.

(המשך בדף הבא ↓)

שנאה בנישואיה: כי היא ממזרת האסורה להתחתן בלאו.

ואימא פרט לחייבי כריתות: שלא תופס בה קידושין ואינה נחשבת ל'אשת אביך', שהבת שנולדה מנישואין אלו לא תחשב כ'אחותך'?

בין שאומרים לו לאביך הוצא: כלומר אפילו במקרה שהיא נשאת בחוץ ואינה נכנסת כלל כי לא תופס בה קידושין היא נחשבת ל'אחותך'. (והלשון 'אומרים לו לאביך הוצא' לאו דוקא).

אך הגמרא מקשה על כך: אם כן שהפסוק ירבה גם נישואי אביך עם שפחה וגויה, שהבת שתולד תחשב לאחותך? התשובה היא: שהן מתמעטות מ'אשת אביך'.

אך קשה: מה ההבדל בין לבין חייבי כריתות (=ומה ראית וכו')?

מסתברא: והתשובה היא שחייבי כריתות קידושין תופסים בהם בעלמא לאיש זר, ורק עם האבא הן אסורות. מה שאין כן גויה ושפחה שאין קידושין תופסים בהם כלל, ולכן דווקא הן מתמעטות מ'אשת אביך'.

אדרבא: הרי שפחה וגויה אם יתגיירו יהיו מותרות גם לאבא, מה שאין כן חייבי כריתות? והתשובה היא: שכשהן יתגיירנה הן תהפכנה לנשים חדשות.

ורבנן: שלמדו מהפסוק עֶרְוַת בֵּת אִשְׁתְּ אָבִיךָ וכו' לאיסור 'בת אשת אביו', ולא למיעוט שפחה וגויה - מניין ילמדו למעט אותן?

האישה וילדיה תהיה לאדוניה: עבד עברי מותר בשפחה, וכשהוא משתחרר בניו שנולדו לו ממנה אינם משתחררים איתו אלא הם נשארים עבדים כנענים לאדון. מכאן שאינם נקראים בניו אלא מתייחסים אחר אימם.

ורבי יוסי: מה יעשה עם הפסוק 'האישה וילדיה'? והתשובה היא: ללמד על שפחה, והפסוק 'ערות בת אשת אביך' מלמד על גויה. וצריך את שניהם.

שפחה אין לה חייס: כי היא נחשבת כבהמה (עם הדומה לחמור), אבל גויה מתייחסת אחר אביה (כנאמר 'בלאדן בן בלאדן'). לעומת זאת שפחה שייכת במצוות: שהרי עבד חייב במצוות כאישה.

ורבנן אשכחן שפחה: מהפסוק 'האישה וילדיה', אך מניין להם גויה, והרי אי אפשר ללמוד זו מזו ככ"ל?

כי יסיר את בנך: נאמר 'ולא תתחתן בם **בְּתֶךָ לֹא תִתֵּן לְבָנוּ וּבִתּוֹ לֹא תִקַּח לְבָנְךָ כִּי יָסִיר אֶת בְּנֶךָ מֵאַחֲרַי**' כלומר החתן הגוי של בתך יסיר את הנכד שלך שיוולד להם מאחרי – בגלל שבתך תלד ילד יהודי ואביו הגוי יחנך אותו לעבודה זרה. אבל על 'ובתו לא תקח לְבָנְךָ' לא נאמר שבתו תסיר את הנכד מאחרי - משום שהבן שיוולד לה בכל מקרה הוא גוי.

לימא קסבר רבינא: לקמן נחלקו בגוי ועבד הבא על בת ישראל האם הולד כשר או ממזר. האם מדברי רבינא יש ראייה שהוא סובר שהולד כשר, בגלל שהוא אמר שהולד יהודי?

האי בשבעה אומות כתיב: הרי הפסוק 'ולא תתחתן בם.. כי יסיר את בנך מאחרי' נאמר על שבעה אומות, ומניין לשאר הגויים שהבן הנולד מגויה אינו יהודי? והתשובה היא: מהמילים המיותרות '**כִּי יָסִיר אֶת בְּנֶךָ מֵאַחֲרַי**' – כל מי שיסיר אותם. כי אין דרך התורה לתת טעם לדבריה.

הניחה לרבי שמעון דדריש טעמא דקרא: רבי שמעון סובר שגם בלא שהפסוק יבאר את טעמו של האיסור, אנו דורשים זאת מעצמנו. ולכן הוא מתיר למשכן בגד אלמנה עשירה. כי אנו דורשים שטעם האיסור למשכן אלמנה הוא דוקא בעניה שמכיון שצריך להחזיר לה את המשכון כל יום, הדבר גורם לה שם רע. אבל בעשירה שאינה צריכה את המשכון לא יגרם לה שם רע. ממילא גם כאן היינו דורשים בכל מקרה את טעם האיסור לחתן את בתך עם גוי בכדי שלא יסיר את בנך מאחרי, ואם כן '**כִּי יָסִיר אֶת בְּנֶךָ מֵאַחֲרַי**' מיותר ללמד לכל המסירים.

אבל לדעת רבנן שלא דורשים טעמא דקרא, לא היינו אומרים זאת מעצמנו, ואם כן התורה פירשה ללמד אותנו שדוקא שבעה אומות שהם אדוקים מאד בעבודה זרה, הבעל הגוי יסיר את בנך, אך לא בשאר גויים. ואם כן אין מקור לשאר גויים שהבן מתייחס אחר האם הגויה?

מאן תנא דפליג: הרי 'רבנן' החולקים על רבי יוסי ברבי יהודה – הוא רבי שמעון הדורש טעמא דקרא.

משנה: נותן גט לזו וגט לזו: לפי שהוא אסור בשתייהן, שעל כל אחת יש להסתפק שמא היא אחות אשתו.

מת, ולו **אח אחד:** מת אותו שקידש אחת משתי אחיות, ויש לו אח אחד, אותו האח חולץ לשתיהן לפי שאינו יודע איזה מהן היא יבמתו. ואינו יכול לחלוץ לאחת ואח"כ לייבם את השניה, לפי שאחות חלוצתו אסורה מדרבנן. וכן אינו יכול לייבם אחת ואח"כ לחלוץ לשניה, לפי שיתכן שהראשונה אינה יבמתו וא"כ היא אחות זקוקתו האסורה עליו.

היו לו שנים: ואם היו לו (= לאותו שקידש אחת משתי אחיות ומת) שני אחים, אחד מהם חולץ תחילה לאחת ואז פוקעת זיקתה, והשני יכול לייבם את השניה אם ירצה, משום שאם היא אכן יבמתו נמצא שייבמה כדון, ואם היא אינה יבמתו הרי היא כבר אינה 'אחות זקוקתו' (= לפי שאחיו חלץ לאחותה).

קדמו וכנסו: כל אחד מהם אחות אחרת, לא מוציאים אותן מידם, שכל אחד יכול לומר אני ייבמתי את אשת אחי כדון, ואף שיתכן שהראשון שייבם כנס את אחות זקוקתו באיסור, אבל כעת לאחר שאחיו ייבם את השניה כבר פקעה זיקתה.

שנים שקידשו שתי אחיות: שני אנשים שאינם אחים שקידשו שתי אחיות.

מתו, לזה אח ולזה אח: מתו אותם שקידשו שתי אחיות, ולכל אחד מהם יש אח, כל אח צריך לחלוץ לשתיהן ואסור להם לייבם אף אחת מהן, לפי שכל אחד צריך לחשוש שמא הוא מייבם את אחות זקוקתו.

לזה אח אחד ולזה שנים: ואם לאחד מהם (= אותם שקידשו שתי אחיות) היה אח אחד ולשני היו שני אחים, האח היחיד חולץ לשתיהן לפי שאינו יודע איזה מהן היא יבמתו, ושני האחים של השני אחד מהם חולץ והשני יכול לייבם אם ירצה (= כפי שביארנו למעלה במקדש אחת משתי אחיות והיו לו שני אחים).

לזה שנים ולזה שנים: ואם לכל אחד מהם (= אותם שקידשו שתי אחיות) היו שני אחים, אחד מהאחים של המקדש האחד חולץ לאחת מן האחיות ואחד מהאחים של המקדש השני חולץ לאחת מן האחיות, ואח"כ האח השני (= שלא חלץ) של המקדש האחד מייבם את האחיות שהאח של המקדש השני חלץ לה, לפי שאם היא אשת אחיו הרי מייבם אותה כדון, ואם היא אינה אשת אחיו אלא אשת המקדש השני הרי כבר פקעה זיקתה בחליצתה, וכן אחיו השני (= שלא חלץ) של המקדש השני מייבם את האחיות שהאח של המקדש הראשון חלץ לה, כנ"ל.

קדמו שנים: אם קדמו שני האחים של אחד מהמקדשים וחלצו לשתי האחיות (= שלא כמו במקרה הקודם שאח אחד של המקדש האחד חלץ ואח אחד של המקדש השני חלץ), לא ייבמו אותן האחים של המקדש השני, לפי שהראשון לא יכול לייבם שמא כל אחת היא אחות זקוקתו, אלא אחד חולץ לאחת מהאחיות, ואם אכן היא אשת אחיו המת הרי שהחליצה מפקיעה ממנה את הזיקה, והשני מייבם את השניה, לפי שאם היא אשת אחיו המת הרי שייבמה כדון, ואם היא אחותה הרי כבר אינה אחות זקוקתו.

גמרא: משמע שקידושין שלא יבואו לידי ביאה נחשבים לקידושין. ביאור: כיון שהוא אינו יודע את מי הוא קידש, הרי שאסור לו לבוא על אף אחת מהן שמא היא אחות אשתו, ובכל זאת המשנה מצריכה אותו לתת גט לשתייהן, א"כ מוכח שקידושין שלא יבואו לידי ביאה נחשבים לקידושין!

דחיה: מדובר שבשעת הקידושין הוא כן ידע, אלא שאח"כ הן התערבו ונולד הספק. וכן מדויק מהמשנה שאמרה 'ואינו יודע', משמע שבעת אינו יודע אבל קודם לכן ידע (= המשנה לא כתבה 'אינו יודע' משמע שמעולם לא היה יודע).

והיחידוש הוא מהסיפא - שאם היו לו שני אחים אחד חולץ ואחד מייבם, שדווקא צריך שאחד יחלוץ תחילה ורק אח"כ השני ייבם את השניה, אבל לא להיפך - שאסור לאחד מהם לייבם תחילה שמא הוא פוגע באחות זקוקתו (= כפי שביארנו במשנה).

למדנו במשנה - שנים שקידשו שתי אחיות וכו':

פשיטא, היינו רישא: כבר ברישא (= המקדש שתי אחיות ויש לו שני אחים) המשנה אמרה שאחד חולץ ואחד מייבם, ומדוע שנחשוב שבמקרה שיש עוד מקדש שיש לו רק אח אחד הדין שונה.

מהו דתימא: היה מקום לחשוב שנגזור לאסור את היבום על שני האחים של המקדש השני (= שלא נאמר שאחד חולץ ואחד מייבם) ושניהם חולצים בלבד, לפי שיש לחשוש שמא אם אחד יחלוץ ואחד ייבם יבוא גם האח היחיד של המקדש הראשון לייבם את אחת מהאחיות, ואסור לו לייבמה שמא היא אחות זקוקתו, קמ"ל שלא גוזרים כן.